

Kommentar. Lad os gøre op med de stereotype opfattelser af børnebøger og deres læsere.

Altid det samme til alle?

AF NINA CHRISTENSEN

DISKUSSIONER om børnelitteratur præges af absolutter. Tekster skrevet og udgivet for børn omtales, som om der fandtes én litteratur for børn, én homogen gruppe af børn uden alder og én situation, som disse tekster optræder i. Konsekvensen af en sådan tilgang til området er, at diskussioner bliver unuancerede og præget af unødvendig forsimpning. Hvad værre er: Forsimplingerne kommer til at skygge for mere nødvendige og interessante problemstillinger inden for området.

Forestillingen om børnelitteratur som en homogen samling tekster kommer til udtryk, når medierne fx stiller spørgsmål som: Er børnelitteraturen blevet mere grænseoverskridende? Er børnelitteraturen blevet mere socialrealistisk? Eller er børnelitteraturen blevet mere stereotyp i sin beskrivelse af kønsroller? Hertil må man som fagperson indvende, at det er umuligt at tale om de omkring 2000 bøger, der hvert år udkommer for børn som en en-

hed. Feltet indbefatter bl.a. ordløse pegebøger, fagbøger for børn, billedbøger, ungdomsromaner, digte, graphic novels, krimier og spændingsromaner, historiske romaner samt et væld af andre genrer og subgenrer. Tekster for børn retter sig mod babyer, mod små børn, mod store børn og mod unge og har også ofte en mere eller mindre direkte henvendelse til den voksne medlæser. Er det muligt at tale om sådanne bøger ud fra en forestilling om en ensartet tekstmængde? Og er det rimeligt at overse de yderst forskelligartede opfattelser af litteratur og af barndom, der kommer til udtryk i børnelitteratur i et historisk perspektiv?

Lige så stereotyp som forestillingen om én børnelitteratur er forestillingen om, at børnelæsere er ens. Denne opfattelse kommer fx til udtryk i generaliserende udsagn om, hvad børn kan lide, hvilke genrer børn foretrækker, eller hvad de kan tåle at læse om. Det er indlysende, at forældre har al ret i verden til at bestemme, hvad de vil læse for deres egne børn, hvis smag, interesser og grænser de kender. Men det er lige så indlysende, at alle børn – i lighed med voksne – ikke har samme præferencer, når det gælder litteratur.

Endelig forplumres diskussioner om børnelitteratur af, at man ser bort fra

de mange forskellige formidlingssituationer, som børnelitteratur optræder i. Den private højtleser vil ikke have de samme kriterier for valg af bøger som den professionelle formidler, der typisk formidler teksterne til en større gruppe børn inden for en institutionel ramme. Pædagogen i daginstitutionen, dansklæreren i folkeskolen og skole- og folkebibliotekaren har forskellige faglige udgangspunkter, og de vil anvende forskellige kriterier, alt efter hvilke børn og i hvilke sammenhænge bøgerne bliver anvendt.

Jeg foreslår derfor, at alle med faglig eller personlig interesse for tekster rettet mod børn forsøger at undgå at tale børnelitteratur ud fra forestillinger om en homogen masse, en ensartet mængde af børn og den antagelse, at al litteratur kan og skal anvendes i alle sammenhænge. Dette er ikke alene en begrænsende illusion, men rykker også opmærksomheden væk fra en diskussion af påtrængende spørgsmål inden for området. Blandt disse spørgsmål er: Når alle, inklusive statsminister Lars Løkke Rasmussen i sin nytårstale, anerkender, hvor vigtigt det er, at alle børn lærer at læse og gerne bliver ved med det, hvorfor er der da ikke større fokus i dagspressen og de øvrige medier på den store og mang-

foldige mængde af tekster, der udkommer for børn? Hvorfor ser medierne det ikke som en central opgave at oplyse borgerne om variationerne inden for området, om de nye genrer, der opstår, og de sproglige eksperimenter, der finder sted? Hvorfor hører man næsten aldrig om den oversatte litteratur for børn, om fagbøgerne for børn eller om den revolution, som udtryksformerne i tekster for børn har gennemgået i kraft af samspejlet med og referencerne til nye elektroniske medier? Og mindst lige så interessant: Hvorfor retter bekymringen sig ikke mod, om de professionelle formidlere i sparetider sikres efteruddannelse, så de er velinformerede om aktuel litteratur og den nyeste viden inden for området?

Ved diskussioner af disse og andre relevante spørgsmål kan professionelle og private formidlere bidrage til at skabe en ikke-doktrinær tilgang til tekster for børn. Dermed kan variationen og mangfoldigheden inden for området bevares. Og dermed vil der også være større chance for at kunne finde den enestående bog til konkrete læsere i specifikke sammenhænge.

Nina Christensen er lektor og centerleder ved Center for Børnelitteratur, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole.

FORTSAT FRA FORSIDEN

FOTO FRA BOGEN

Generøsitetens pris

biografier om så forskellige personer som Thit Jensen, H.C. Andersen, Tom Kristensen og fodboldikonet Frank Arnesen. Jens Andersen er en grundig mand, der i videst muligt omfang besøger alle væsentlige steder, den biograferede person har opholdt sig, graver sig ned i gamle skoleblade, avisinterviews, og forlagenes korrespondancearkiver.

I Ole Lund Kirkegaards tilfælde har Jens Andersen også opsøgt alskens gamle bekendte, skolekammerater og forfatterens børn og eksfrue. Denne grundighed bærer frugt, for der kommer masser af kuriøse anekdoter frem, som vi ellers aldrig havde hørt om. Men

grundigheden er også et tveægget sværd, for det kan være svært at behandle forfatterens minde mindre end ærbødigt, når kilderne er hans venner. Derfor er der visse områder, som Jens Andersen må undlade at forholde sig til. Eksempelvis bliver der ikke gravet voldsomt i familielivet, som på mange måder måtte lide under Lund Kirkegaards anarkistiske og grænseløse tilgang til livet. Det er på sin vis i orden, da vi jo ikke i ugebladsforstand er interesseret i at læse om hans beskidte vasketøj, men at Andersen i disse situationer mere antyder end fortæller om disse situationer, giver bogen lidt mindre kant og spænding.

Ole Lund Kirkegaard blev født i Skanderborg i 1940 og var en livssulten, anarkistisk, frihedssøgende, kunstnerisk og børnesolidarisk sjæl. At han blev skolelærer var vist mere held end forstand, for det var ikke voldsomt meget, han fulgte med i undervisningen. Tiden gik primært med at feste og tegne, især inspireret af Picasso. Lund Kirkegaard elskede det frie liv og ikke mindst det nære liv. Han blev førstelærer i Oue, ikke langt fra Hobro, sammen med sin kone, Anne Lise. Her skabte de i denne lilleskole et pædagogisk miljø, som selv i dag ville blive anset for at være outreret og radikalt. Det skabte en del modstand, men konfliktskyhed var ikke ligefrem Lund Kirkegaards mest karakteristiske træk, og efter nogen tid vænnede forældrene sig til den utraditionelle lærer. Børnene elskede ham fra første dag og ikke uden grund.

Lund Kirkegaards hjem var genstand for en uhyrlig kommen og gåen. Arbejdsværelse havde Lund Kirkegaard ikke behov for. Han skrev sådan i ny og næ og lod sig ikke altid forstyrre af gæsternes tilstedeværelse. Det kendetegnede kunstneren, at der ingen grænser var: hverken mellem fritid og arbejde eller mellem hans hjem og andres. Han var generøs og festlig, men måske netop derfor var det,

at han ikke nok passede på sig selv. Med Lille Virgils succes fulgte en nærmest eksplosiv produktion fra forfatterens hånd. En produktion, der tog pusten fra Lund Kirkegaard. Han drak mere og mere og følte sig presset fra forlaget og andre til uafbrudt at levere originalitet. Ultimativt var Lund Kirkegaards største problem denne grænseløshed, anarkiet og generøsitet, der til sidst ikke efterlod et kunstnerisk rum til ham selv. Lund Kirkegaard greb til flasken og den blev ultimativt hans død.

Jens Andersens tekst er levende, når han beskriver Lund Kirkegaards higen efter kunstnerisk udfoldelse, forfatterens utrættelige og kompromisløse kunst, der afspejlede en respekt for børnene, som Lund Kirkegaard aldrig opgav. Tid var der ikke til at lege med hans egne børn. Det er dog indimellem lidt af en udfordring for biografisten, at der ikke sker voldsomt meget i Lund Kirkegaards ydre liv. Det er i Lund Kirkegaards indre, tingene for alvor udfolder sig. Jens Andersen holder sig dog klogeligt fra de dybdepsykologiske analyser, men forærer os i stedet generøst en livshistorie fuld af anekdoter og billeder fra kunstnerens liv og virke. Et liv, der balancerer mellem det kreative og det personlige kaos.

Madame Kina. Biografi om en sexet herskerinde. **Side 10**

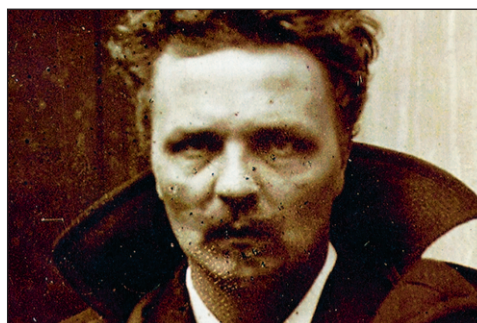
Lone Frank.

En page turner om genetik.

Side 3

FOTO: FRANK GROELIKEN

August Strindberg. Et rasende orgie af en billedbog. **Side 8-9**

Amerika. Fuser fra Don DeLillo – Perle fra Richard Yates. **Side 6 og 12**

Bøger

Biografi. Jens Andersen har kastet sig over naturfænomenet Ole Lund Kirkegaard.

Generøsitetens pris

AF DAMIAN ARGUIMBAU

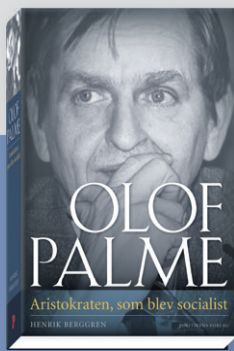
Jens Andersen: Ole Lund Kirkegaard – en livshistorie. 304 sider. Kr. 299. Gyldendal.

Lille Virgil, Orla Frøsnapper, Gummi-Tarzan, Albert, Hodja fra Pjort og alle de andre figurer fra Ole Lund Kirkegaards bøger er for længst blevet en del af det danske fællesgods. I Danmark er han litterært set lige så vægtig og fornyende som H.C. Andersen eller som nabolandets Astrid Lindgren. Ole Lund Kirkegaard satte fut i fantasien, da børnebogen havde nået et absolut kunstnerisk lavpunkt i 1960'erne. Børnelitteraturen havde da i flere årtier udelukkende stået i pædagogikkens tjeneste. Sammen med forfattere som Cecil Bødker og Flemming Quist Møller satte han gang i en moderne, antiautoritær og kunst-

nerisk kompromisløs børnefortælling, som fornyede genren. Sprogligt er Ole Lund Kirkegaards bøger knivskarpe, krydret med massevis af lydord og udtryk, som i litterær sammenhæng var helt usete. Hans dialoger fanger børnelogikken, uden at gøre grin med den. Solidariteten med børnene og de udstødte er udtalt. Den omklamrende pædagogik var helt og aldeles væk.

Hidtil har vi ikke vidst ret meget om Ole Lund Kirkegaard, udover at han døde af kulde i en snedrive på en kirkegård en mørk nat, formentlig godt beruset. Det har biografens mester, litteraturredaktør ved *Berlingske Tidende*, Jens Andersen, sat sig for at gøre noget ved. Tidligere har Jens Andersen leveret levende og velskrevne

FORTSÆTTES SIDE 2

SVENSKER HENRIK BERGGREN FORMÅR EMINENT AT BÅDE BESKRIVE, DISKUTERE OG VURDERE »NORDENS NAPOLEON«.

LARS TRIER MOGENSEN, POLITIKEN

POLITIKENSFORLAG.DK

P

”Det er en herlig bog - begavet, grundig og velskrevet. En politisk biografi i internationalt format. Det er længe siden, jeg har nydt en politisk biografi så meget.” HANS ENGELL, EKSTRA BLADET

”Den hidtil mest helstøbte biografi om den svenske statsminister, der blev myrdet for snart 25 år siden.” FLEMMING ØSTERGAARD, JYLLANDS-POSTEN

”Et afbalanceret og afklarende værk både om den socialistiske Amerika-elsker Palme og hans sæere folk, der villigt lod sig tæmme.” JONAS HINDSHOLM BENTZEN, BØRSEN